

## Oktober (openings)nieuws

Beste leensters en andere belangstellenden,

Oktober is de maand van de geschiedenis.

Het thema van dit jaar is *Opstand*. Daar sluit de tentoonstelling **Vrouwen in Verzet** die nog t/m 31 oktober te zien is in het herinneringscentrum bij Nationaal monument kamp Vught goed bij aan. Centraal



staan de destijds drie meest gezochte vrouwen van Nederland, *Johanna 'Hannie' Schaft* -bekend als 'het meisje met het rode haar'- en de zusjes *Truus en Freddie Oversteegen*. Zij waren nog tieners toen de oorlog uitbrak, maar ze raakten er al snel van overtuigd dat zij moesten vechten voor hun idealen: solidariteit en gelijkheid. De vriendinnen pleegden gewapende aanslagen op de Duitse bezetter, collaborateurs en landverraders. Minder bekend is dat zij ook onderdak zochten voor joodse kinderen. Hannie Schaft overleeft als enige van hen de oorlog niet, ze wordt vlak voor de bevrijding opgepakt en gefusilleerd. Op de tentoonstelling wordt het verhaal onder meer verteld door de ogen van Hannie, met uitvergrote tekeningen en voorwerpen. Truus Menger-Oversteegen (1923-2016) werd na

de oorlog een bekend beeldhouwer en schilder. Zij schonk in 1995 een bronzen replica, dat ook te zien is, van haar beeld *Leidse vrouwen in verzet* aan Nationaal Monument Kamp Vught.

Meer info: <https://www.nmkampvught.nl/expositie-vrouwen-in-verzet/>

Op 3 oktober verschijnt bij uitgeverij Van Tilt **1001 vrouwen in de 20ste eeuw**. De 20e eeuw was een tijd vol doorbraken voor en door vrouwen. Samenstelster en historica Els Kloek verzamelde een goudmijn aan verhalen over opmerkelijke, krachtige en inspirerende vrouwen. De verzameling van 1001 vrouwenlevens zet de afgelopen eeuw in een ander en completer licht en biedt een beeld van de ontwikkeling die vrouwen hebben doorgemaakt en hun doorbreken van de rollen. Hun levensverhalen en prestaties maken de diversiteit en kracht van deze vrouwen zichtbaar. In mei van dit jaar werd Els Kloek benoemd tot erelid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde vanwege haar "aandacht voor vrouwengeschiedenis en vooral voor de basis van veel historische studies". Eerder schreef zij o.a. het succesvolle *1001 vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis* (2013). Waarschijnlijk zal het lexicon over de 20e-eeuwse vrouwen net zo'n uniek naslagwerk worden. Meer info: <https://www.1001-vrouwen.nl/vrouwenlexicon>



Ook op 3 oktober wordt in het Amsterdam Museum de **tentoonstelling 1001 vrouwen in de 20ste eeuw** geopend. Samen met Els Kloek, presenteert het museum bijna 200 bekende en minder bekende vrouwen die, ieder op hun eigen manier, een



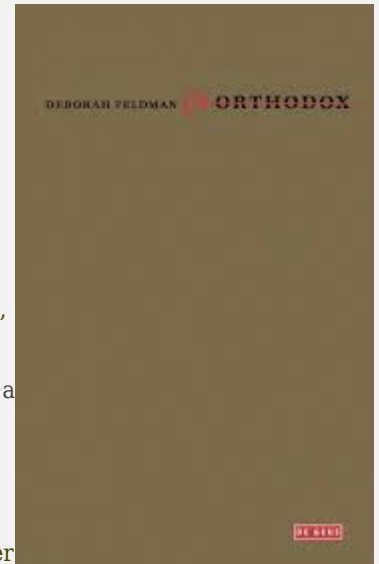
rol hebben gespeeld in de 20e eeuw. De bonte verzameling verhalen geeft een verrassende kijk op de geschiedenis van de vorige eeuw. Al ligt de nadruk op het verleden, de tentoonstelling is uiterst actueel: ook vandaag de dag zijn mogelijkheden en hindernissen voor vrouwen onderwerp van gesprek. De vrouwen in de tentoonstelling zijn chronologisch ingedeeld in vijf generatiecohorten. Aan de hand van hun belevenissen en prestaties wordt de Nederlandse geschiedenis verteld. Ze waren betrokken bij grote gebeurtenissen zoals de kiesrechtstrijd, de Tweede Wereldoorlog, de wederopbouw en de jeugdrevolte. Maar ook minder bekende gebeurtenissen komen aan bod.

Meer info: <https://www.amsterdammuseum.nl/tentoonstellingen/1001-vrouwen-de-20ste-eeuw>

**Onlangs uitgebrachte titels**

- Als kind groeit de Amerikaanse *Deborah Feldman* op in de gesloten wereld van de Satmargemeenschap

in Brooklyn. Ze moet gehoorzamen aan de regels en structuren van deze streng-chassidische joden, waarin de rol van de vrouw enkel dienend is. Op haar 17e wordt ze uitgehuwelijkt en twee jaar later krijgt ze een zoon, maar dan is haar vrijheidsdrang niet meer te stuiten. Ze wil koste wat het kost een vrij leven leiden. In ***Onorthodox*** beschrijft ze haar jeugd en uiteindelijk moedige vlucht uit de religieuze sekte, waarbij het soms moeilijk voor te stellen is dat deze gebeurtenissen pas een paar jaar geleden plaatsvonden, en midden in New York. Meer info: (VPRO boeken en <https://www.trouw.nl/cultuur/deborah-feldman-het-lag-altijd-aan-het-vrouwenlichaam-~a5a183d/>)



- ***Twee meisjes en ik*** is de roman waarmee A.H. Nijhoff (1897-1971) debuteerde in 1931. Zij publiceerde relatief weinig maar schreef haar hele leven. Als schrijfster genoot zij in haar tijd enige bekendheid maar nu wordt zij toch vooral herinnerd als vrouw van de dichter Martinus Nijhoff. Terwijl *Twee meisjes en ik* destijds insloeg als een bom, een on-Hollandse schaamteloze roman, van een auteur die lak had aan conventies en baas in haar eigen leven wilde zijn. In het verhaal vertelt een veel oudere arts over zijn relatie met twee nog jonge meisjes. Er ontstaat een moeizame driehoeksverhouding, waarbij de complexe ontwikkeling van de verschillende personages geschetst wordt, beschouwend en analyserend.

- Annet Mooij schrijft in ***De eeuw van Gisèle: Mythe en werkelijkheid van een kunstenares*** over Gisèle Waterschoot van der Gracht, wier ongewone opvoeding de springplank vormde naar een veelzijdige kunstenaarsloopbaan en een leven vol bijzondere

vriendschappen en liefdes. Ze trouwde met oud-burgemeester Arnold d'Ailly en verbond haar lot aan de mysterieuze dichter Wolfgang Frommel en zijn schare jonge vrienden, die zij tijdens de bezetting onderdak verleende in haar kleine Amsterdamse bovenwoning. Na de oorlog ontstond hieruit Castrum Peregrini, een exclusief, met geheimzinnigheid omgeven uitgevershuis. Zelf presenteerde Gisèle haar leven met succes als een sprookje. In de mooie biografie wordt verteld over hoe het eruit zag achter de fraaie façade, en over hoe de vrijgevochten schilderes zich staande hield in de vrouwvijandige gemeenschap die Castrum Peregrini destijds was.



- ***Herinneringen van een verloren wereld*** van Alba Arikha

is "een eerlijk en overtuigend verslag van hoe het is om op te groeien in een artistiek huishouden, en van de vreugden en ellende die gepaard gaan met het smeden van een onafhankelijke geest." (Ian Buruma). Het speelt zich af in de 80-er jaren in Parijs. Het appartement waar Alba en haar zus opgroeiden, was een centrum van literaire en artistieke prestaties. Samuel Beckett was haar peetoom, haar vader was de schilder Avigdor Arikha, haar moeder is de dichter Anne Atik. Wat komt voorbij? Herinneringen van haar Joodse familie, herinneringen van oorlog en ballingschap en de altijd aanwezige echo's van de holocaust. Ondertussen probeert ze zich als opgroeiende tiener halsstarrig te ontworstelen aan haar afkomst.

- In ***Het boek van Carl*** springt "de vrolijke, begaafde jongeman van 25 jaar, tijdens een onomkeerbare psychose door gebruik van paddenstoelen uit het raam van de 4e verdieping, in maart 2015. Zijn moeder *Naja Marie Aidt*, een begaafde Deense auteur en meerdere malen bekroond, schreef erover. Het werd een aangrijpend relaas. Bovendien geven gedichten en teksten van de schrijfster, van haar verongelukte zoon en van veel beroemde



schrijvers en dichters het boek een grote literaire waarde. Het is als het ware een prachtig document, een eerbetoon aan de verongelukte jongen" (uit een recensie op bol). De ondertitel: *Heeft de dood iets van je afgenomen, geef het dan terug.*

- De Amerikaanse *Lisa Halliday* licht in haar speelse debuutroman **Asymmetrie** de wanverhoudingen van onze huidige tijd uit en rekt de grenzen van fictie tot het uiterste op. Het is 2003, in New York. Een jonge redactrice met schrijfbambies, krijgt een verhouding met een wereldberoemde, veel oudere schrijver. Dan is het 2008, op Heathrow Airport. Een Iraakes-Amerikaanse econoom die onderweg is naar zijn broer in Koerdistan, wordt vastgehouden en brengt het laatste weekend van het jaar door in het niemandsland achter de douane. De subtiele connecties tussen deze personages, die ogenschijnlijk niets met elkaar te maken hebben, worden langzamerhand onthuld. *The New Yorker* sprak van een literair fenomeen, en noemde de roman betoverend.

- De NRC schreef: "Als iemand de ziel van Duitsland in haar boeken weet te vangen, dan is het *Juli Zeh*." Haar recent verschenen **Lege harten** speelt zich af in 2025, als de Bezorgde Boze Burgers regeren. Een vrouw runt een kliniek voor mensen met suïcidale neigingen, maar de werkelijkheid ligt toch een tikje anders. Ze koppelt mensen die vastbesloten zijn hun leven te beëindigen aan terroristische organisaties. Een computerprogramma selecteert potentiële kandidaten, waarna zij aan een test worden onderworpen. Velen falen en keren vol levenslust terug naar hun eigen bestaan. Slechts een select gezelschap krijgt de kans een 'zinvolle' dood te sterven. *Lege harten* wordt omschreven als een provocerende roman over een generatie die niet langer gelooft in de samenleving.

- Uit Trouw: "**Klokkendans** is de 22e roman van de 76-jarige Amerikaanse schrijfster *Anne Tyler*. Een zich altijd naar anderen voegende 61-jarige vrouw wordt uit het saaie leven met een bazige 2e echtgenoot gehaald, als de ex-vriendin van haar oudste zoon wordt neergeschoten door een onbekende schutter. Haar wordt gevraagd om op het dochtertje te passen dat geen familie is en ze nooit heeft ontmoet. Ze gaat.. De wijze, ervaren, milde autuer maakt er een levensechte louterende reis van."

- Over **Mijn jaar van rust en kalmte** van *Otessa Moshfeghs* schrijft *Humo*: De literaire kleindochter van Camus en Sartre bewijst dat het existentiële ennui nog steeds springlevend is: in deze roman slijt een naamloze jonge blondine haar betekenisloze dagen in een door pillen veroorzaakte winterslaap. De kritiek op de farma-industrie ligt er iets te dik op, en de boodschap waar de 37-jarige Amerikaanse schrijfster naartoe werkt is volstrekt overbodig. Maar scheur de laatste pagina uit dit boek en er blijft een verontrustend verhaal vol 21e eeuwse vervreemding over." De jonge vrouw weigert nog langer wakker te zijn in het navelstaarderige New York van 2000. Dus gaat ze slapen, tot 9/11 haar wakker maakt.

- **De zon achterna** van *Shobha Rao* wordt omschreven als een spannende roman over de bijzondere vriendschap tussen twee Indiase meisjes. Nadat de moeder van Poornima overlijdt, moet ze voor haar broertjes en zusjes zorgen, totdat haar vader erin slaagt haar uit te huwelijken. Wanneer Savitha voor hem komt werken ervaart Poornima voor het eerst vriendschap. Ze begint voorzichtig te dromen van onafhankelijkheid. Dan moet Savitha vanwege een vreselijke gebeurtenis het dorp verlaten, en Poornima laat alles achter zich om haar te vinden. Haar reis voert langs de onderwereld van India en uiteindelijk naar Seattle. *Shobha Rao* wisselt tussen beide perspectieven en vertelt een krachtig verhaal over hoop en het innerlijke vuur van jonge vrouwen in India.

- De nieuwe "poëtische en raadselachtige" roman van *Marente de Moor*, **Foon**, gaat over een biologenechtspaar, woonachtig in de Russische bossen. Ze zijn eenzaam, op elkaar aangewezen en leven ver van de ontwrichte samenleving. Ooit dreven ze een asiel voor verweesde berenwelpen, maar de vrijwilligers komen niet meer, en terwijl Lev zijn geheugen verliest, strijdt de 20 jaar jongere Nadja tegen haar herinneringen. Waar is iedereen gebleven? Wat gebeurde er in het jaar waaraan ze liever niet meer denkt? *Foon* beschrijft in een prachtige sfeer hoe deze mensen zich verhouden tot hun geliefden, tot de geschiedenis en tot de dierenwereld waarvan ze deel uitmaken. Als alle zekerheid wegvalt, is het de verbeelding die hen overeind houdt.

### Poëzie

- *Désanne van Brederode* is bekend als romanschrijfster, filosofe en columnist. **Verzonnen grond** is haar eerste dichtbundel, waarin ze zich uiteenzet met het zoeken naar vaste grond onder haar voeten in een nieuw bestaan. De/haar geliefde heeft het huis verlaten, ze moet dus afscheid nemen en verder leven. De gedichten zijn helder en concreet en hebben thema's als worstelingen rond zelfontplooiing en identiteit.

- Na de dichtbundel *Wat ik mijzelf graag voorhoud* (2010) en de roman *Het tegenovergestelde van een mens* (2017) verschijnt van *Lieke Marsman* nu *De volgende scan duurt vijf minuten*. Nadat ze in dit voorjaar als 'writer in

residence' in Tilburg te gast was blijken haar jarenlange schouderklachten het gevolg te zijn van een kwaadaardige tumor. Na een korte behandeling voelt ze zich met lege handen staan en weet niet goed hoe ze haar leven weer moet oppakken. In 10 gedichten en proza over wachten, ziek zijn en doodsangst onderzoekt ze hoe een ziek lichaam zich in een zieke wereld bevindt en de relatie tussen beide.

#### **Activiteiten en boeken-nieuws in Utrecht en daarbuiten:**

- Op 18 oktober begint in Utrecht bij de Graalbeweging, een internationale beweging en gemeenschap van vrouwen uit verschillende culturen, een viertal avonden met de titel *Leeftocht - een poëtische reis door onze verbeelding*. Leeftocht staat voor onze weg door het leven én voor de voeding die we onderweg nodig hebben. De dichters Hester Knibbe en Miriam Van hee gaven deze titel aan een poëtische dialoog over reizen die in 2015 in kleine oplage is verschenen. Tijdens de avonden wordt met begeleiding van Ine van Emmerik delen van die poëtische reis lezend en schrijvend gevolgd en besproken.

Meer info: <http://www.degraalbeweging.nl/programma-s/161-leeftocht-een-poetische-reis-door-onze-verbeelding>

- Op 13 oktober opent in museum Valkhof (Nijmegen) de eerste grote expositie over Maria van Gelre, een moderne, zelfbewuste, middeleeuwse vorstin. Haar levensreis wordt getoond aan de hand van miniaturen, handschriften, schilderkunst en sculpturen, textiel en sieraden en haar prachtige en uitzonderlijke gebedenboek. Dit laatste is in opdracht van Maria van Gelre vervaardigd en zal ook ter sprake komen tijdens een lezing die op 30 oktober in het museum zal worden gehouden. De lezing zal gaan over het bewogen leven van deze adellijke vrouw die vertrouwd was met de hoogste Franse hofcultuur.

Meer info: <https://vrijeacademie.nl/7651/uitgebreid-zoeken/lezing-ik-maria-van-gelre-in-museum-het-valkhof/> en <https://ikmariavangelre.museumhetvalkhof.nl>

- In de Stadsschouwburg In Utrecht deze maand twee voorstellingen over de (het concept?) vrouw.

Op 9 oktober *Wo-man*, een komische en ook ontroerende voorstelling waarin twee talentvolle vrouwen leren de man in zichzelf te accepteren. Dionne en Ritzah van de groep *Golden Palace* hebben last van gender-stress: diep in hun binnenste sluimert een ontembare mannelijke kracht. Dat scheidt de nodige verwarring over rolpatronen. Want wie moet er nu de vuilniszakken buiten zetten? Ze gaan op zoek naar het evenwicht tussen mannelijkheid en vrouwelijkheid en ontdekken een nieuwe versie van zichzelf. *The best of both worlds?*

Meer info: <https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/2018-19/de-vrouw/>

Op 20 en 21 oktober speelt *Orkater De Vrouw*, een ironische voorstelling met 'the male gaze' op de vraag *Wat is eigenlijk een vrouw?* De vrouw is in ieder geval iets wat ik niet ben.....

Meer info: <https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/2018-19/de-vrouw/>

#### **Bibliotheeknieuws:**

- Op 5 oktober (17u) houden we ons eerste recensentencafé, voor iedereen die (wel eens) voor de vrouwenbibliotheek een boek of dichtbundel leest en bespreekt. De groep recensenten is een heel diverse groep qua leeftijd, achtergrond, werkzaamheden etc. Omdat recenseren meestal een alleen-op-je-kamer-bezigheid is bieden we hiermee de mogelijkheid om om onderling contact mogelijk te maken en allerlei onderwerpen rond recenseren te bespreken. Voor de eerste keer hebben we een essay van Virginia Woolf gekozen dat als aanknopingspunt voor een gesprek kan dienen: *How Should One Read a Book?*

- Begin september werd ik benaderd door Jon Wilkins, een Britse schrijver die artikelen schrijft voor een blog over Utrecht voor Engels-sprekenden. Hij was nieuwsgierig naar de vrouwenbibliotheek en wilde een interview. Dat is uiteindelijk een digitaal schriftelijk gesprek geworden, met als resultaat een 'post' aan het begin van het literatuurfestival

ILFU, <https://www.utrechtcentral.com/news/art-culture/welcome-to-the-vrouwenbibliotheek-in-utrecht-38818/>. Ik ben benieuwd of er reacties op gaan komen, we hebben maar een beperkt aantal Engelstalige boeken.....

- Vandaag kreeg ik bericht dat de *zelfgemaakte scheurkalender 2019* af is. Net als vorig jaar staan er weer een aantal recensies van ons op. Het thema is LUCHT. Binnenkort zal de scheurkalender in de bibliotheek verkrijgbaar zijn.

#### **Nieuwe boeken in de bibliotheek**

*De stille achterkamer* van Marlene van Niekerk, *De eeuw van Gisèle: Mythe en werkelijkheid van een kunstenares* van Annet Mooij, *Dood van een duivelin* van Fay Weldon, *Herfst* van Ali Smith, *Een ongewoon huwelijk* van Tayari Jones

En al wat (veel!) ouder o.a.: *Een bloemlezing uit haar werken* van Hadewijch, *Armoede* en *Kleine kruisvaart* van Ina Boudier

Bakker,

**Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:**

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2018/08/31/leven-en-liefdes-van-een-duivelin-door-fay-weldon/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2018/09/11/nachtschrijver-door-jannie-regnerus/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2018/09/13/witte-huizen-door-amy-bloom/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2018/09/24/in-de-stille-achterkamer-door-marlene-van-niekerk/>

*De leenbijdrage voor 2018 is opnieuw vastgesteld op € 25,-, vanaf oktober € 10,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van *Stichting Es Scent ovv naam en 'leenbijdrage 2018'*. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek.*

Op [www.vrouwenbibliotheek.nl](http://www.vrouwenbibliotheek.nl) is meer informatie over de bibliotheek te vinden, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website. Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 1 oktober 2018